

niz godina izlazi, npr., »Otočki ljetopis Cres-Lošinj«, pa »Šenjski zbornik«, »Vinodolski zbornik«, a (u rujnu 1997. godine) tiskan je već i 39. svezak »Krčkoga zbornika« Povijesnoga društva otoka Krka (započeo je izlaziti 1970. godine). Jer, odavno je poznato da i Rab ima i više nego zanimljivu povjesnicu te sadržaje vrijedne proučavanja i objavljivanja rezultata proučavanja, kao i niz znamenitih ličnosti čiji su životi vrijedni istraživanja (dovoljno je spomenuti, npr., samo Markantuna Dominisa).

Petar Strčić

Austrian History Yearbook, University of Minnesota, svezak 27., 1996., 363 str.

Godišnjak »Austrian History Yearbook«, koji izdaje američki Center for Austrian Studies sa središtem na Sveučilištu Minnesota, usredotočen je na proučavanje povijesti Habsburške monarhije i Austrijske republike. Uredivačka politika toga časopisa dopušta i objavljivanje članaka koji se odnose na povijest zemalja nasljednica propale Monarhije. Prvi broj Godišnjaka tiskan je 1965. godine. Od tada je stekao veliki ugled, prije svega zato što su u njemu objavljivali svoje aktualne radove najeminentniji istraživači specijalizirani za povijest spomenutog područja (tzv. Central Europeanists ili Habsburg historians). Devedesetih godina sve je više članaka posvećeno temama iz socijalne povijesti, povijesti žena i židovske povijesti, a uz to su objavljeni mnogi radovi s novim pogledima na nacionalna pitanja u zemljama Habsburške monarhije. Tomu je pridonio urednik Solomon Wank. Njegov rad malo je poznat u hrvatskoj historiografiji premda ne bi trebalo biti tako. Naglasio bih da je njegova posljednja knjiga, to jest zbornik građe u dva sveska *Aus dem Nachlaß Aehrenthal. Briefe und Dokumente zur österreichisch-ungarischen Innen- und Außenpolitik 1885–1912* (Graz, 1994.) značajan izvor i za proučavanje hrvatske povijesti, jer su u njoj brojni podaci o sudjelovanju hrvatskih političara u »visokoj« politici Austro-ugarske monarhije, napose u razdoblju aneksije Bosne i Hercegovine i uoči Prvoga svjetskog rata.

Novi urednik Godišnjaka 1996. postaje Charles Ingraio, profesor povijesti s Purdue Sveučilišta. Stručni dio njegova životopisa također je zanimljiv. U bibliografiji Ingraioa izdvajaju se dva djela: *The Habsburg Monarchy, 1618–1815* i *State and Society in Early Modern Austria*. Ingraio je 1996. godine, nedugo nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma, objavio i kritički esej *Ten Untaught Lessons about Central Europe. An Historical Perspective*, u kojemu je istaknuo nedostatak poznavanja historijskog konteksta među političkim vođama i njihovim savjetnicima, ali i istodobnu nesklonost specijaliziranih povjesničara da daju svoj doprinos javnoj debati o suvremenoj politici. Taj esej dostupan je na stranicama interneta (<http://h-net2.msu.edu/habsbweb/occasionalpapers/untaughtlessons.html>). Upoznavanje s urednikom »Austrian History Yearbook« završio bih njegovom kontroverznom tezom da prema povijesnim saznanjima i političkoj konstelaciji rješenje za jug Europe predstavlja stvaranje multinacionalne države koju bi činila istočna polovica bivše Habsburške monarhije, dakako bez dinastije Habsburga na čelu takve države. Gledište je teško opravdati povijesnom znanošću, no očito je da angažiranje povjesničara u suvremenu politiku donosi često iznenađujuće projekcije.

Godišnjak za 1996. (27. svezak) donosi 11 raznolikih tekstova: »Mass Emigration and Intellectual Exile from National Socialism: The Austrian Case« Egona Schwarza (1.–21.), »Ostarrchi Revisited: The 1946 Anniversary, the Millenium, and the Medieval Roots of Austrian Identity« austrijskog povjesničara Waltera Pohla (21.–41.), »The

Schwarzenberg Bank: A Forgotten contributor to Austrian Economic Development 1788–1830« Hermana Freudenbergera (41.–65.), »Religious Associations and the Formation of Political Catholicism in Vienna 1848 to the 1870s« Williama D. Bowmna (65.–77.), »Conservative Social Politics in Austria, 1880–1890« Margarete Grandner (77.–109.), »Beyond Nation, Confession, and party: The Politicization of professional Identity in Late Imperial Austria« Petera Bograda (133.–155.), »The Nobility, Jewish Assimilation, and the Austro-Hungarian Foreign Service in the Late Imperial Era« Williama Jr. Godseya (155.–181.), »The Habsburg Command Conspiracy: The Austrian Falsification of historiography on the Outbreak of World War I« Graydona A. Jr. Tunstalla (181.–199.), »The Internment Camp at Terezin, 1919« Todda Huebnera (199.–213.) i »Deterioration of Democracy in Austria, 1927–1932« Johna Ratha (213.–261.).

Hrvatskim povjesničarima pozornost pobuđuje članak Marka Biondicha sa Sveučilišta Toronto »Stjepan Radić, Yugoslavism, and the Habsburg Monarchy« (109.–133.). U tome radu istražuje se Radićev odnos prema ideji »narodnoga jedinstva«. Autor, prije svega, smatra u historiografskom smislu da su inozemni povjesničari pre-malo zanimanja pokazivali tome tvorcu seljačke ideologije i modernog političkog pokreta u Hrvatskoj, te jednom od vodećih političara monarhijske Jugoslavije. Bilješke u članku pokazuju da je Biondich koristio svu važniju literaturu koja je stvorena u hrvatskoj historiografiji što se tiče S. Radića i ostalih pojava vezanih neposredno ili posredno uz njegovo političko djelovanje (jugoslavenstvo, pravaštvo, hrvatsko nacionalno pitanje i dr.). U uvodnome dijelu članka raščlanjen je političko-stranački razvoj Banske Hrvatske, u kojemu se ističe postojanje raznih koncepcija za rješavanje nacionalnog i državnog problema. Takav kontekst naglašava Radićevu posebnost i sklonost novim ideološkim trendovima. Biondich uzima u obzir Radićevu ideologiju u odnosu na koncepcije Hrvatsko-srpske koalicije i Čiste stranke prava. Središnje mjesto u Radićevoj ideologiji zauzima ideja narodnoga jedinstva Hrvata i Srba, koja istodobno ukazuje na zajedništvo Hrvata i Srba, ali i na njihove razlike. Rezultat je predodžba o obostranoj suradnji radi zajedničkih probitaka. Radićeva koncepcija narodnoga jedinstva razlikuje se od koncepcije koju su zagovarali vođe Hrvatsko-srpske koalicije. Prije svega, Radić ne zaobilazi činjenicu da Hrvati i Srbi imaju različitu političku i državno-pravnu tradiciju. Razvoj političke situacije ukazuje da se srbijanska kraljevina namjerava proširiti na račun hrvatskih zemalja i da pritom želi iskoristiti Srbe u Austro-ugarskoj monarhiji. Radić prepoznaje takvu vanjskopolitičku orijentaciju Srbije i pojašnjava svoju ideološku koncepciju tvrdnjom da zagovara hrvatsku državnost u reformiranoj Habsburškoj monarhiji. Pristaše Hrvatsko-srpske koalicije pozivaju se također na narodno jedinstvo, ali takvo koje vodi prema stvaranju jedne nacije i jedne jugoslavenske države. Ta država nastala bi spajanjem južnoslavenskih zemalja Habsburške monarhije i Srbije. S druge strane, Biondich navodi i karakteristike sasvim drugačijeg programa. Riječ je o Franku, za kojega autor tvrdi da je okrenut prema planu Velike Hrvatske koji karakterizira austrijanština i militantno protusrpstvo. Radić je već sa svojim viđenjem »narodnoga jedinstva« bio u dubokom razmimoilaženju s frankovačkom politikom. Izlaz je tražio u suradnji sa Srbima, a ne u njihovoj negaciji.

Biondichev članak je pouzdan u prikazu Radićevog puta za vrijeme Habsburške monarhije. S historiografskog gledišta u njemu su istaknuti osnovni problemi koji su teretili onodobnu hrvatsku politiku. Samim time naznačen je odgovor zašto je Radić uspio nakon završetka Prvog svjetskog rata iskrsnuti kao vođa seljačkog pokreta, ali i hrvatske nacije.

Uz navedene tekstove Godišnjak bilježi još dva pregledna članka, »Women's History in Austria: An Almost Critical Assessment« Edithe Saurer i »The Discreet Charm of the Old Regime« Lothara Höbelta. Objavljen je i jedan dokumentarni prilog, »De Profundis: Memoir of an Inmate at Mauthausen Concentration Camp, March–May 1945«. Posljednji dio Godišnjaka obuhvaća pozamašan broj recenzija i prikaza raznih knjiga suvremene produkcije.

Stjepan Matković